

PREFACE

National bibliography in most countries all over the world is being transformed into the computerized form, which means easier handling of this product and expansion of its application potentials. The questions regarding the development of national bibliographies as well-established bibliographic tools oriented towards the needs of publishers, booksellers and, certainly, information users have been analyzed at the seminar organized by the Council of Europe and titled "National Bibliographies and Books-in-Print Catalogues", which was held in Strasbourg on June, 1995.

Experts from 12 countries attended this seminar, all of them key persons from the library and publishing/book trade sector, who were highly involved in discussing the problems of the national bibliographic services and determining the ways of availability of the bibliographic data of bibliographic agencies for the production of the reference tools, such as Books-in-Print catalogues. In this process, significance of strengthening closer cooperation between the publishers, bibliographers and booksellers was emphasized.

We are grateful for the organizers and participants of the seminar, who kindly accepted our suggestion to announce their reports delivered at the seminar in this publication. This collection of research works offers presentations by C. Vayssade, M. Costa and P. Gibbin, P. Dominguez, G.A. Popov, I.-E. Schmidt-Braul, R. Bourne, V. Bulavas and others. Their articles confirm and support the idea that requirements defined for the national bibliography in different countries are similar: the main prerequisite is to speed up the creation of comprehensive bibliographic records at the lowest possible costs and to present the bibliography in a shortest space of time. The authors emphasize that for the purposes of international exchange, it is topicality and speed of information, which take priority over full coverage and selected bibliographies on current issues are more important and popular than the complete bibliographic record of a country's book production. Modern information technologies, now introduced in most European countries allow the subject access and retrieval both in shared and specialized databases.

The articles analyze the fundamentals for the compilation and publication of the national bibliography, i.e., legal deposit copies, which are delivered to designated institutions on either a compulsory or voluntary basis. As a re-

sult, the relevant national laws support the task of national libraries as bibliographic centres and key information suppliers in accumulating a national collection of documents in order to preserve, transmit and develop the country's intellectual and cultural heritage. According to the legislation now in force in most countries, all types of printed matter are subject to legal deposit. There is not only a requirement for the deposit of books, periodicals, but for all printed materials, including postcards, maps, posters, etc. Some countries have included electronic products to be deposited as well. A more exhaustive description about the legal deposit, legislation, specific collection policy and traditions in the world and Lithuania is given in the article by O. Janonis.

National collections, which are accumulated on the basis of the legal deposit, are not only a reliable source for the compilation of the national bibliography, but also for the creation of records for the Books-in-Print (BIP) catalogues - trade-oriented information tools, which, opposed to the national bibliographies, list only titles available on the book market.

Requirements for the preparation of BIP catalogues, procedures and processing levels of the implementation of BIP catalogues are analyzed in the articles by R. Bourne, I.-E. Schmidt-Braul, G.A. Popov, representatives from other countries, who also offer their experience and expertise regarding the ways of fulfilling this task.

The collection also presents an article by R. Varnienė reviewing the program CoBRA, which is aimed at the transference of bibliographic records into the machine-readable form, dissemination and exchange of bibliographic information among national libraries of the European Union.

The publication introduces an article on book science by S. Narbutas, which presents new facts about the creative works of the poet S. Dilgeris. The article by R. Šalčiūtė-Savickienė proceeds with the review of the creation of the traveller and publicist M. Šalčius.

The preparation of this publication was sponsored by the Information and Documentation Center on the Council of Europe. We express our special thanks to the director of the Center M. Prokopčik.

Regina Varnienė

UDK 017.4.001+655.55](474.5)

Katalogo "Parduodamos knygos" kūrimas Lietuvoje

Vladas BULAVAS

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, Gedimino pr. 51, 2600 Vilnius, e-mail: vbulava@rc.lrs.lt

Angliškas "Books-in-Print" terminas lietuvių kalboje nusistovėjusio atitikmens dar neturi. Savo tiesiogine prasme jis reiškia išleistas arba artimiausiu metu numatomas leisti knygas, kurias galima įsigyti, todėl bibliotekininkai paprastai vartoja terminus "Parduodamos knygos" arba "Knygos prekyboje", nors tai ir nėra tikslus angliško termino atitikmuo. Tas pats pasakytina apie terminus "Knygos leidyboje" ir "Knygos spaudoje". Rusijoje priimtas terminas "Книги в наличии" yra tikslus angliško termino vertimas, nors angliškas turi platesnę prasmę. Kol galutinai nenuspręsta, vartosime pirmąjį terminą "Parduodamos knygos".

Poreikis leisti parduodamų knygų katalogus Vakarų šalyse abejonių nekeltų. Daugelio šalių leidėjai nuo seno įvairiais būdais leidžia prekyboje esančių ar numatomų leisti knygų sąrašus ar katalogus. Spausdintus savo firmų ir savo šalies numatomas leisti produkcijos katalogus leidžia stambiausios Vakarų šalių leidyklos bei knygų prekybos firmos.

Nuo 1874 m. Didžiojoje Britanijoje "Whitaker" firma pradėjo leisti knygų prekybos bibliografiją. Nuo 1967 m. ši firma kasmet leidžia "British Books in Print" katalogą. Nuo 1968 m. ji pradėjo taikyti tarptautinio standartinio knygos numerio sistemą, kuri supaprastino bei pagreitino knygų užsakymą ir pristatymą vartotojams, o nuo 1971 m. šis katalogas leidžiamas kompiuteriniu būdu.

Vienas labiausiai pasaulyje paplitusių yra nuo 1948 m. JAV pradėtas leisti R.R. Bowker firmos knygų antraščių sąrašas "Publisher's Trade List Annual", šeštajame dešimtmetyje tapęs "Books-in-Print" (BIP) leidybos duomenų baze, sukurta naudojant automatizuotą sistemą BIPS (Bibliographic Information Publication System). Septintajame dešimtmetyje ši duomenų bazė jau apėmė ir daugelio kitų leidėjų knygų produkciją. Pradžioje minėta duomenų bazė buvo rengiama iš atskirų leidėjų gautų įrašų pagrindu. Prieš spausdinant, kiekvienas leidėjas peržiūrėdavo ir taisydavo savo įrašuose leidinių kainas, įsigijimo galimybę, informaciją apie užsakymo tvarką ir t.t. Duomenų bazė apėmė mokomąją, populiariąją, jaunimo ir suaugusiųjų bei kitą literatūrą, išleistą JAV ir kurią galima įsigyti. Religinė, serialinė, vaikų ir specialioji literatūra, mikroformos, natos, garso ir vaizdo dokumentai, žemėlapiai, mažatiražiai bei žinybiniai leidiniai neįjungiami į BIP katalogą. Tam rengiami

(išskyrus religinę ir mažatiražę - prenumeruojamą literatūrą) kiti specialūs BIP katalogai ar priedai, pavyzdžiui, "BIP Supplement", "Children's BIP", "Scientific and Technical BIP" ir kt. Ilgainiui BIP kataloge pradėta registruoti ir užsienio leidėjų leidinius, platinamus JAV. Katalogo bibliografiniame įrašė pateikiami šie duomenys: autorius, bendraautoris, redaktorius (redaktoriai), vertėjas (vertėjai), antraštė, originalo antraštė, tomų skaičius, tomo numeris, leidimas, perspausdinimo duomenys, Kongreso bibliotekos katalogo numeris, dalykinės rubrikos, serijos duomenys, kalba, iliustruota (ar ne), puslapių skaičius, matmenys, leidimo metai, įrišimo rūšis (jeigu nestandartinis), kaina, ISBN, autoriaus teisės, leidėjas, platintojas (jeigu kitas, o ne leidėjas). Kartu katalogas pradėtas platinti mašininėse bazėse, o devintajame dešimtmetyje ir CD-ROM'uose. Minėtai firmai, be leidybos (ji kasmet išleidžia per 40 pavadinimų leidinių), pavestos nacionalinių JAV ISBN ir ISSN agentūrų funkcijos. Tiek leidėjams, tiek bibliotekoms labai svarbus yra R.R. Bowker firmos nuo 1932 m. leidžiamas tarptautinis periodinių leidinių žinynas, žinomas Ulricho katalogo vardu - "Ulrichs International Periodicals Directory".

Šiuo metu katalogai "Parduodamos knygos" (spausdinti ar kompiuteriniai) tapo tarptautinio knygų leidėjų bei platintojų bendradarbiavimo pavyzdžiu ir knygų leidybos, prekybos ir platinimo darbas be šio katalogo yra neįmanomas. Teigiama, kad leidėjai, kurių produkcija neatsispindi šiame kataloge, nėra pasiekę tarptautinio lygio. Deja, Lietuvos leidėjų produkcijos šiuose leidiniuose bei duomenų bazėse nėra.

Nacionalinių katalogų "Parduodamos knygos" parengimas yra kiekvienos šalies bei jos leidėjų prestižo reikalas. Lietuvos leidėjai kartu su Nacionaline biblioteka, Europos Tarybos skatinami, Atviros Lietuvos fondo remiami, ieško kelių, kaip pradėti rengti šalies katalogą "Parduodamos knygos".

Lietuvoje tokie įvairių šalių katalogai pradėti naudoti didžiosiose bibliotekose dar aštuntajame dešimtmetyje, tačiau daugiausia ne leidiniams užsakyti (nes tuo metu užsienio knygų įsigijimas bibliotekoms buvo labai apribotas), bet mainams ar dovanų gautam leidiniui identifikuoti ir kataloguoti. "Books-in-Print Plus" ir "Ulrich Plus" katalogai CD-ROM'uose (pradėti leisti 1986 m.) Lietuvos nacionalinėje bibliotekoje gauti kartu su CD-ROM'ų įrengimais

1991 metais. Tačiau tuo metu (1991 m.) nutrūko Lietuvos leidėjų informacija apie leidžiamas ir galimas užsisakyti knygas. Tai įvyko dėl Lietuvos ekonomikos pertvarkymų atkūrus nepriklausomybę. Vietoj 5-6 valstybinių leidyklų bei keliolikos institucijų, turėjusių leidybos teises ir taikiai tarpusavyje bendradarbiavusių, ir, nors dažnai vėluojant, bet vis dėlto išleisdavusių planuose numatytus spaudinius, sparčiai steigėsi naujos privačios bei visuomeninės leidyklos, kurių produkcija atspindėjo to laikotarpio politizuotus skaitytojų poreikius bei chaotišką leidybos procesą. Lietuvoje 1996 m. viduryje užregistruoti 532 leidėjai. Jų leidybos produkciją galima apskaičiuoti tik netiesiogiai, pagal Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos (LNB) gaunamą privalomąjį egzempliorių, registruojamą valstybinės bibliografijos duomenų bazėje LNB Bibliografijos ir knygotyros centre (BKC). Lietuvos leidėjų asociacija, kuri galėtų koordinuoti tiek valstybinių, tiek privačių leidyklų darbą, šiuo metu didesnio vaidmens neatlieka, nes jai priklauso ne visi leidėjai. Knygų prekybos organizacijų asociacija didesnės įtakos knygų platinimui Lietuvoje taip pat neturi.

BKC rengiama bibliografinių duomenų bazė, tačiau nepadoroti duomenys negali tarnauti knygų prekybos reikalams. Joje kaupiami tik mūsų šalyje išleisti knygų bibliografiniai įrašai, neatsižvelgiant į tai, ar knygą galima įsigyti, ar ne. Kaip jau buvo minėta, Vakaruose į katalogus "Parduodamos knygos" įtraukiamos tik tos knygos, kurios yra ką tik išleistos arba leidžiamos, ir kurias galima įsigyti. Svarbios knygos, kurių prekyboje jau nebėra, įtraukiamos į "Books-out-of-Print" katalogus, išleidžiamus atskirai. Lietuvos leidykloms nustojus leisti savo perspektyvinius leidybos planus, sutriko knygų išankstinio užsakymo mechanizmas. Netgi bibliotekas komplektuojančių organizacijų darbas šiuo metu grindžiamas ne leidyklų siūlomais perspektyviniais knygų sąrašais, o BKC leidžiama "Ekspresinformacija apie naujus spaudinius, išėjusius Lietuvoje" išeinančia viena kartą per savaitę, rengiama gauto privalomojo egzemplioriaus pagrindu. Reikia pažymėti, kad į "Ekspresinformaciją ..." patenka ne visos Lietuvoje išleidžiamos knygos. "Ekspresinformacijos ..." tiražas (iki 500 egz.) taip pat nepakankamas, kad ją galima būtų gauti kiekvienoje bibliotekoje bei knygyne.

Katalogo "Parduodamos knygos" rengimo galimybės Rytų ir Vidurio Europos šalyse, taip pat ir Baltijos šalyse pradėtos svarstyti Europos Tarybos iniciatyva 1995 m. Strasbūre vykusio seminario metu. Seminare buvo aptariamos ir tokio projekto finansavimo galimybės. Buvo manoma, kad Europos Komisija kartu su kai kuriais tarptautiniais fondais (pvz., G. Soroso) galėtų paremti nacionalinių katalogų kūrimą minėtoje šalyse ir jų įjungimą į R.R. Bowker firmos kaupiamas duomenų bazes. Naujai susikūrusių šalių finansinės galimybės neleidžia tokių projektų realizuoti. Tačiau ilgainiui pertvarkius ekonomiką, turėtų atsirasti daugiau galimybių projektams vykdyti ir sukurtoms sistemoms egzistuoti. Pirmasis uždavinys - parengti nacio-

nalinių katalogų "Parduodamos knygos" projektus. Tokie katalogai leistų daryti įtaką knygų prekybos rinkai, knygų reklamai, leidyklų darbo koordinavimui, pagreintint nacionalinės knygų leidybos ir prekybos integravimui ir tarptautinę knygų rinką, palengvintų bibliotekų mainus ir tarpbibliotekinio abonemento veiklą.

Didžiosiose pasaulio valstybėse katalogus "Parduodamos knygos" paprastai rengia patys leidėjai. Jų paruošti leidžiamų knygų sąrašai pateikiami į nacionalinės bibliografijos įstaigas ir vėliau naudojami valstybinės bibliografijos leidiniams bei duomenų bazėms rengti.

Rengiant ir leidžiant katalogus mūsų sąlygomis galima būtų rasti optimaliausių sprendimų. Vienas iš jų - tai katalogų rengimas naudojantis nacionalinėse bibliotekose gaunamais privalomaisiais šalyje išleidžiamų spaudinių egzemplioriais. Leidyklos turėtų pateikti tik papildomus duomenis apie galimybę tuos leidinius įsigyti. Pakartotinai leidžiant katalogus "Parduodamos knygos" būtina pridėti informaciją apie knygų pardavimo galimybių pokyčius. Kartu būtų tikslinami į katalogą įtraukiamų knygų bibliografiniai įrašai bei einamosios valstybinės bibliografijos duomenų bazės įrašai. Įtraukus valstybinės bibliografijos tarnybas į katalogų rengimo darbą, būtų sutaupyta ir lėšų, ir darbo jėgos. Tokį variantą vertėtų apsvarstyti rengiantis leisti katalogą Lietuvoje bei kitose Baltijos šalyse.

Lietuvoje per metus išleidžiama per 3000 knygų (panaši leidybos apimtis ir kitose Baltijos šalyse). Nacionalinėje ISBN agentūroje knyga gauna tarptautinį standartinį knygos numerį (ISBN). Šioje agentūroje kaupiama leidėjų duomenų bazė bei duomenys apie būsimą leidinį: knygos autorius, antraštė, ISBN, jo suteikimo data, paantraštiniai duomenys, leidinio rūšis, leidimas, sudarytojas, dailininkas, serijos antraštė, serijos numeris, daugiatomio leidinio numeris, tomo antraštė, tęstinio leidinio numeris, knygos vertėjas, vertimas (iš kokios kalbos), originalo duomenys, tematika (pagal tarptautinės agentūros supaprastintą UDK), anotacija, apimtis (puslapiams ir lankais), leidėjas, spaustuvė, pastabos, po knygos išleidimo patikrintas ISBN numeris, ISBN kontrolės data.

Katalogas "Parduodamos knygos" galėtų būti rengiamas Lietuvos nacionalinės bibliotekos Bibliografijos ir knygotyros centre, tiesiogiai dalyvaujant Lietuvos leidėjų ir Knygų prekybos asociacijoms bei atskiriems leidėjams ir knygų prekybos organizacijoms. Reikia apsispręsti, ar į naujai rengiamą Lietuvos nacionalinį katalogą verta įtraukti seniau išleistas, bet vis dar neparduotas knygas. Iš pradžių galima būtų apsiriboti tik duomenimis apie naujai leidžiamas ir privalomojo egzemplioriaus pagrindu gaunamas knygas. Tai leistų mažesneis sąnaudomis ir greičiau įgyvendinti projektą. Vėliau, išleisus pirmąjį katalogą ir susitarus su R.R. Bowker firma, nacionaliniai duomenys galėtų būti įtraukiami į tarptautinį "Books-in-Print" katalogą ir duomenų bazes.

Naudojant BKC ISBN agentūros kaupiamą duomenų bazę nacionaliniam katalogui "Parduodamos knygos" rengti

būtų galima išspręsti dar vieną labai svarbų knygų leidybos, o kartu ir bibliotekų klausimą - katalogavimą leidinyje (CIP). Katalogavimas leidinyje Lietuvoje buvo pradėtas pakankamai seniai, tačiau daug kartų keitėsi leidėjų ir Bibliografijos ir knygotyros centro (anksčiau Knygų rūmų) požiūris į jį. Pastaruoju metu ne visose išleidžiamose knygose bibliografinis įrašas spausdinamas. Todėl dažnai knyga pirmą kartą kataloguojama, kai gaunamas privalomasis egzempliorius. ISBN agentūros duomenų bazės bibliografiniai duomenys naudojami valstybinei bibliografinių įrašų duomenų bazei taip pat tik gavus privalomąjį egzempliorių. ISBN numeriai šioje agentūroje suteikiami tik naujiems, po 1990 m. įsikūrusių leidyklų išleistiems spaudiniams. Senosios leidyklos ("Vaga", "Vyturis", "Šviesa", "Mintis", "Mokslo ir enciklopedijų", "Muzika") tebesinaudoja dar TSRS laikais gautų ISBN numerių blokais. Ir nors TSRS kaip valstybė seniai nebeegzistuoja, bet, pasirodo, joje vis dar leidžiamos knygos... Tiesa, jų produkcija neviršija 10 proc. visos Lietuvos knygų leidybos. Todėl privaloma CIP sistema paspartintų katalogų "Parduodamos knygos" rengimo ir leidimo procesą, greičiau informuotų skaitytojus bei knygų pirkėjus apie leidžiamas bei esančias prekyboje knygas.

Kitas svarbus klausimas, kurį reikia išspręsti katalogo "Parduodamos knygos" projekto rengėjams - tai katalogo leidimo periodiškumas, terminai, apimtis, forma ir lėšos.

Straiptinio pradžioje buvo minėta, kad lietuviško katalogo "Parduodamos knygos" leidybą galima būtų finansuoti iš tarptautinių organizacijų bei fondų lėšų. Taip galima parengti ir išleisti galbūt du leidinius, tuo tarpu katalogas turi būti leidžiamas kasmet ir lėšos reikalingos nuolat. Papildomam personalui BKC išlaikyti gali būti skiriama lėšų iš biudžeto arba iš leidėjų bei knygų prekybos organizacijų. Lėšų, gautų už katalogų pardavimą, vargu ar užtektų papildomoms BKC išlaidoms, susijusioms su katalogų leidyba. Būtina numatyti ir lėšas personalui, atsakingam už duomenų apie parduodamas knygas surinkimą bei tikslinimą.

Iš pradžių katalogas galėtų būti leidžiamas kartą per

metus. Tačiau duomenų bazė turėtų būti nuolat atnaujinama ir prieinama vartotojams dialogo režimu. Be to, duomenis apie parduodamas knygas reikėtų nuolat siųsti į R.R. Bowker firmos duomenų bazę. Baltijos šalys bendromis lėšomis kartą per metus galėtų leisti jungtinį katalogą CD-ROM'e.

Kartą per metus, 1000 egzempliorių tiražu išleisti katalogą "Parduodamos knygos" (įskaitant investicijas technikai įsigyti, dviejų papildomų darbuotojų atlyginimus, kanceliarines bei ūkines išlaidas) kainuotų apie 20 tūkst. Lt; apie 30 tūkst. Lt kainuotų katalogo išleidimas, 2 kompiuterizuotos darbo vietos (su baldais) kainuotų apie 20 tūkst. Lt. Taigi pirmąjį lietuvišką parduodamų knygų katalogą galima būtų parengti ir išleisti už 70 tūkst. Lt. Vėliau kasmet leidiniui reikėtų skirti 30-40 tūkst. Lt., skaičiuojant, kad katalogo tiražas nebus didesnis kaip 1000 egz., o vieno egzemplioriaus pardavimo kaina neviršys 20 Lt (tai nepažengimo rengimo bei leidybos kaštų).

Baltijos šalių jungtinis katalogas "Parduodamos knygos" CD-ROM'e (leidžiamas kartą per metus) dabar, kai CD-ROM'ų įrenginių knygų prekybos firmose nėra, vargu ar turėtų didesnę paklausą, todėl iš pradžių Lietuvos bei kitų Baltijos šalių katalogus vertėtų įtraukti į tarptautines "Books-in-Print" duomenų bazes.

Turint minimalų tarptautinių organizacijų bei fondų finansavimą, bendradarbiaujant su leidėjais bei knygų prekybos organizacijomis, katalogą galėtume pradėti rengti 1997 metais.

Palankus požiūris į lietuviško katalogo rengimą ir leidimą priklauso nuo jo reikšmės vietinės knygų prekybos srityje suvokimo: būdami informacijos šaltiniais, katalogai padės plėsti šalies knygų prekybą, garantuos nuolatinį leidyklų produkcijos platinimą, padės nustatyti leidinių tiražus, palengvins bibliotekų komplektavimo procesus, leis diegti išankstinio knygų užsakymo sistemą ir t.t.

Tikimės, kad sumanymas leisti nacionalinį katalogą "Parduodamos knygos" sulauks deramo Lietuvos leidėjų, knygų prekybos darbuotojų, bibliotekininkų ir visuomenės pritarimo.

Summary

Preparation of the Books-in-Print Catalogue in Lithuania

Vladas BULAVAS

At present, Books-in-Print (BIP) catalogues are an indispensable tool for a well-organized and efficient functioning of book publishing/book trade sectors and distribution of books. They contain listings of titles published as well as announce titles prior to publication, which are available on the market and can be supplied.

Lithuania supports the idea of the introduction of BIP

catalogue and is already preparing to publish its first edition on the basis of data accumulated at the National Library.

In the middle of 1996, 532 publishers have been registered in Lithuania with an annual publishing output of approximately 3000 books. The publishing output is determined through the legal deposit, which is received at the Centre of Bibliography and Book Science of the Martynas Mažvydas

National Library of Lithuania. The Centre is issuing a weekly "Expressinformation...", which provides up-to-date information on the latest publications issued in Lithuania. Presently, this information tool is considered the main user-oriented source material for ordering books. As legal deposit legislation is not always observed by some new publishers, there is no assurance that it registers all books published. The titles described cover the publications delivered to the Centre by legal deposit.

The database of bibliographic records, which is being accumulated at the Centre of Bibliography and Book Science could be used as basic database for the BIP catalogue, if it included additional information about the terms of availability. Using data from already existing national bibliographic records for compiling of the BIP catalogue, might serve as a very economical solution for saving both material and labour resources. Financial aspects are one of the major obstacles for us for developing and launching a national catalogue.

The need to combine the efforts of publishers and book-sellers, also, their active cooperation with the national bibliographic institution in the preparation of the BIP catalogue is obvious. It is anticipated that first editions of the catalogue would be published in a conventional printed form once a year. The database for users should be available on-line. By mutual agreement with the R.R. Bowker company, Lithuanian national bibliographic data could be included in their BIP catalogue and databases and as well make books of Lithuanian publishers world-wide known.

The first edition of the Lithuanian BIP catalogue is expected to appear in 1998. It would be beneficial for the development of the efficient national book market, contribute to the dissemination of information on books available and profit greatly for the coordination of different operations in the publishing companies. Also, it would facilitate integration of the national book market into the international book community.

015.001(4)

Valstybinės bibliografijos paslaugos Europoje: gamyba ir marketingas

Giuseppe VITIELLO

*Europos Tarybos Švietimo, kultūros ir sporto skyriaus specialusis patarėjas knygų ir archyvų klausimais
Council of Europe, F-67075 Strasbourg Cedex, France*

Įvadas

Nedaug yra bibliotekinių paslaugų, kurios būtų tokios įprastos ir pripažintos bibliotekų vartotojų bendruomenės, kaip valstybinės bibliografijos paslaugos (VBP). Centralizuoto katalogavimo, galinčio pateikti patikimus ir išsamius bibliografinius įrašus, atitinkančius kitų bibliotekų reikmes, koncepcija yra bibliotekų sistemos pagrindas. Naudodamos šiuos įrašus, bibliotekos - pagrindinės, nors ne vienintelės VBP vartotojos - tikrai gali būti patenkintos, nes gali sutaupyti lėšas ir darbo sąnaudas atsisakydamos papildomo katalogavimo.

VBP ekonominiai ir profesiniai privalumai tapo akivaizdūs jau po pirmųjų bandymų jas tirti ir diegti. Pirmojoje Didžiosios Britanijos bibliotekų asociacijos konferencijoje, vykusioje 1877 m. spalio mėn., dauguma specialistų pasisakė už centralizuotą katalogavimą ir bendras katalogavimo taisykles, nurodydami, kiek galima sutaupyti keičiantis bibliografiniais įrašais ir kuriant šalies, o po to ir tarptautinį katalogą¹. Tačiau pirmieji žingsniai buvo žengti tik 1901 m., kai Kongreso bibliotekos tarnyba pradėjo platinti katalogo korteles prenumeratoriams. Šia paslauga 1926 m. naudojosi beveik 4000 bibliotekų, o sutaupytos katalogavimo lėšos buvo vertinamos 500 000 dolerių².

Pagalvojus apie VBP, atmintyje galbūt iškyla nuobodūs bibliografinių įrašų tomiai, kurių nugarėlės puošia bibliotekų lentynas. Spausdintos valstybinės bibliografijos iki šiol vis dar yra populiarios, ir VBP tarnybos parengtus įrašus platina visame pasaulyje. Visgi šis būdas tampa atgyvena, nes informacijos technologijos labai pakeitė VBP tarnybų darbo pobūdį ir suvokimą, o jo rezultatus padarė prieinamus didesniai skirtingų poreikių vartotojų ratui.

VBP pagrindas - dokumentų, tam tikromis sąlygomis deponuojamų nacionalinėje bibliotekoje, įsigijimas, o jų tikslas lieka nepakitęs - tai bibliografinių įrašų, kurie vėliau platinami visose bibliotekose, rengimas. Tokį modelį patvirtino 1977 m. Paryžiuje surengta Tarptautinė valstybinių bibliografijų ir valstybinės bibliografijos tarnybų konferencija³, jo ir toliau laikomasi sudarant bibliografinius įrašus.

Tačiau po trylikos metų į VBP funkcijas ir tikslus

galima pažvelgti kitu požiūriu. Bibliografijos sekcijos Nuolatinis komitetas, specializuotas IFLA padalinys, 1993 m. pripažino, kad metas peržiūrėti senąją valstybinių bibliografijų ir valstybinės bibliografijos tarnybų vaidmenį^{4,5}. Dar anksčiau naująjį VBP pobūdį nusakė buvęs Britų bibliotekos Bibliografijos tarnybos generalinis direktorius P. Lewis: "VBP yra einamosios valstybinės bibliografijos rengimas ir platinimas bei kitos paslaugos, susijusios su valstybinės bibliografijos įrašų rinkmenų ir duomenų bazių naudojimu kartu su kitais autorizuotais bibliografiniais duomenimis ir katalogo įrašais."⁶

Šiame apibrėžime atsispindi trys veiklos rūšys. Pirmoji - tradicinė, vis dar pagrindinė valstybinės bibliografijos rengimo veikla. Antrąją veiklos rūšį, kurios ėmėsi kai kurios VBP tarnybos, sudaro valstybinės bibliografijos duomenų atranka rengiant šalutinius produktus atskiroms vartotojų grupėms (pavyzdžiui, su vaikų literatūra susijusių įrašų rengimas vaikų bibliotekoms). Trečioji veiklos rūšis siejasi su kompiuterinio tinklo galimybėmis tvarkyti kitas duomenų bazes ar rinkmenas, nesvarbu, ar tai būtų "vidiniai" katalogai (pavyzdžiui, senų ir retų knygų rinkinių įrašai), ar "išoriniai" (pavyzdžiui, suvestiniai katalogai).

Papildant šį apibrėžimą reikia plačiau pakalbėti apie VBP ryšį su dviem gretutinėmis sinergetiškoms sistemoms: tai leidybos pramonė ir bibliotekos. Būdamos dokumentų ir bibliografijos srautų sankryžoje, VBP visiškai priklauso nuo jų. Leidėjai yra dokumentų, kuriuos įsigyja biblioteka (dažniausiai nacionalinė), šaltinis. Jie daro didelę įtaką VBP pobūdžiui. Pavyzdžiui, mažesnis privalomojo deponavimo efektyvumas ar staiga padidėjęs spaudinių srautas gali tuoj pat padidinti apdorojamų leidinių apimtį arba pakeisti įrašų parengimo terminus. Tai nėra vien teoriniai pavyzdžiai: priežastis, dėl kurios kai kurių šalių VBP tarnybos pateko į sunkią padėtį devintajame dešimtmetyje (ir tebėra iki šiol), buvo ta, kad jos nesirūpino glaudžiais ryšiais su leidybos pramone ir todėl negalėjo prognozuoti greito naujų leidinių skaičiaus didėjimo.

Bibliografijos tarnybos yra susijusios su bibliotekų sistema: tam tikrais atžvilgiais jų funkcijos sutampa. Viena tokios sąsajos priežastis yra ta, kad daugelyje šalių VBP